מ ד י נ ה

י ה ו ד י ת

ב ד ר ך

בס"ד, גליון מס' 25 ("מי בא" 217) – ח' ניסן התשפ"ו

מחיית עמלק באיתכפייא ובהתהפכא

אדמיות ויהודיות – יוסף ויהודה

דברנו בגליונות הקודמים על שתי ה"ראשיות" (- **ב'-ראשית**) של תשרי וניסן, העוסקות באדמיות וביהודיות, באומות ובישראל, ב"התחזקות" וב"התחדשות", כאשר אדר הוא סוף ותכלית לראשית של תשרי ובירור "צורת אדם" ושימורה-חיזוקה, וניסן ראש פרק ל**התחדשות** המיוחדת לישראל. להשלמת הענין נעסוק כעת בשתי הראשיות בתוך שבטי ישראל, כאשר נציגיהן המובהקים הם יוסף ויהודה.

כדברי רבותינו (בספרי פרשת בהעלותך, על פסוק "ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש **אדם**"): **אדם זה יוסף**, ככתוב (בתהלים עח,ס) ויטש משכן שילה, אהל שיכן **באדם**. כלומר: יוסף מייצג את האדמיות, את ישראל כבכור בעמים ובמושגיהם שלהם, שהרי הוא המושל בכל ארץ מצרים, בעוד שליהודה-דוד ניתנה ה**מלכות** הייחודית לישראל.

בראש השנה של תשרי (שהוא ראש השנה למלכי האומות) יצא יוסף מבית האסורים למשול במצרים בחסות פרעה, והוא, הצדיק העומד בנסיון, משביר לכל עם הארץ (-לעולם כולו), וכדברי חז"ל "מל אותם" – כלומר מנחיל להם את צורת האדם הנאותה, השמורה, המרוסנת והמאורגנת, ומציל אותם מכליון. וכך בסדר חדשי השנה שכנגד השבטים, שבטי יוסף, אפרים ומנשה, מכוונים כנגד תשרי ומרחשון (כגירסת האריז"ל בספר יצירה), או (לדעות אחרות) כנגד אדר (שפעמים מתחלק לשנים כיוסף) שמזלו דגים, כפי שנתברכו בני יוסף "וידגו לרוב", ומרדכי הצדיק, ה"גיבור" של חדש אדר, הוא מבנימין-אחי-יוסף, ואף הוא פועל בעולם הגויים כיוסף. ואילו יהודה המולך בישראל, מכוון כנגד חדש ניסן, ראש השנה למלכי ישראל (ובאותיות שמו מופיע שם הוי"ה (הנודע רק לישראל) כסדרו – הצירוף המיוחד לחדש ניסן), והוא המייצג את החידוש ("מלך – חדש") הייחודי הישראלי הנבדל.

שילה ובית עולמים

משכן **שילה** (בכתוב הנ"ל: **שילו**) שבחלקו של יוסף, פעל בישראל בעידן שפוט השופטים, בטרם הופיעה המלכות בישראל, כשהכל עוסקים "איש בנחלתו",

ושיטת הממשל מעין דמוקרטית-אינדבדואלית, של "חיֵה ותן לחיות", לא רחוקה מן הנהוג היום באומות המתוקנות, כאשר שאר העמים "קדמה מלכותם" ונטלו להם מלכות בזרוע, בדרך כלל לרע-להן, עד שברבות ימים ושנים הלכו והתפרקו מ"תפארת מלכותם" שהכזיבה, לטובת הרוח הדמוקרטית שלְפָחות תיאורטית אינה מבוססת על כפייה-מגבוה. ואכן צורת-אדם מתוקנת אינה מבקשת שליטה לשם שליטה אלא שואפת להיטיב לכל בשוויון, באחווה וב**שלוה** מאוזנת בין הרצִיות והצרכים האישיים-השונים של כל אדם וכל חוג-שבט-מגדר, באין "תורה" מוסכמת ומקובלת על הכל. המטרה היא אם כן עמידוּת יציבה ואיתנה, בלתי-מהפכנית בעליל, לא חותרת ו"לא הולכת לשום מקום", שהרי "כל הדרכים בחזקת סכנה".

מלכות (הקדוּשה, "תולדות פרץ" בן יהודה) לעומת כל זאת, מבוססת דווקא על **הליכה** וחתירה מהפכנית ("מלך פורץ לו דרך"), מתוך וודאות כי יֶשנה ויֶשנה תורת אמת ומשפט אחד, ישנו חוק חקוק שלאורו (ולקראתו) הולכים כל אחד לפי טבעו וכישוריו, ישנה מטרה לעולם הנברא וישנו מצב בו כל בני המדינה מלכים-מוליכים כל אחד בתחומו, ובכל יום תמיד, לתיקון עולם במלכות ש-ד-י.

ואם אדם-יוסף הוא **הצדיק** ה"עומד" בנסיון וסר-מרע (ומֻסַכנה) בתכלית, הרי יהודה המלך הוא **בעל תשובה** (בגימטריא **איפכא מסתברא**!), כדוד החסיד ש"כל ימיו בתשובה" והודיה-על-האמת, ועיקר עסקו ב"עשה טוב", כי טוב ה' ולעולם חסדו עם כל ההולך בדרכיו באמונה ובתמימות, וכדברי נתן הנביא לדוד "כל אשר בלבבך (הטוב) עשֵה כי ה' עמך", לבך-לב אלקים ו"בקרבך קדוש" [כשם שהוי"ה מהוה ומחדש הכל בכל רגע עולם חדש נקי מן הרוע הקודם, שאינו אלא רעיעוּת המצפה לבירור הטוב שבה, עד שרוח הטומאה תעבור לגמרי מן הארץ, ודי למבין.

ובהתאחד עץ יוסף ועץ יהודה לעץ אחד, כבחזון יחזקאל, "עבדי דוד מלך עליהם" ויוסף הוא לו למשנֶה – "ראש הממשלה" המְתַחזק ומנהל ברוב כשרון את כל הקיים, **תוך כדי** הליכת המלך.

שני פנים במחיית עמלק

עמלק מייצג את הנגטיב לצורת אדם הישראלית, את האדם כפרא מדבָּרי נטול א-ל השבוי בשרירות לבו הרע. משום כך "אין עמלק נופל אלא ביד זרעו של יוסף" היפוכו הגמור, כנבואת עובדיה (הגֵר): "והיה בית... יוסף להבה ובית עשו לקש". ואולם מאבק בדרך "איתכפיא" אינו מסוגל למחות לגמרי (וכידוע היום "חוק שימור החומר) את היפוכו המוחלט: לשם נצחון גמור במאבק שקול, "באותה שדה", נדרש גיוס ומיצוי כל כוחות הנפש, וכל-עוד אתה חי נותר משהו גם מן האויב (ומכאן החשש הידוע למיתת משיח בן יוסף). משום כך "**ויחלוש** יהושע" (הראש לבית יוסף) בלא כילוי גמור, ומשום כך מותיר שאול (שמבנימין אחִי יוסף) את אגג ההולך מעדנות, וגם בפורים של אדר אין מנוחה שלימה כי "עדיין עבדי אחשורוש אנו" ומי יודע מה ילד יום.

וגם אם עמלק הגלוי מושמד, הרי הוא מתכנס פנימה ומופיע בצורת "שאור שבעיסה", היינו ספק כלשהו בסדקי הנפש אם אמנם יש ה' בקרבי, מה שמחמיץ ומשהה את תוקף וחיות ה"עשה טוב". לשם כך בא ניסן של יהודה, להגיע למצב בו החמץ-הרוע כבר מבוער לגמרי ולא-ישנו בנמצא כלל, כי **הדגן עצמו מתהפך** למצה של מצוה הנאכלת עם הפסח בהלל ושירה בליל התקדש חג.

[וליתר דיוק, ישנה כאן גם "התכללות" בין שתי צורות המְחִיה: שושן פורים בט"ו אדר, בו לכאורה נחו גם מן העמלקים "המעודנים" שבשושן, הריהו כ"יהודה שביוסף", ואילו יום השבתת השאור ו**שחיטת** הפסח ב**י"ד** בניסן, הריהו ה"יוסף שביהודה" (שכן יום י"ד הוא יום ה**הכנה** (הקשורה כידוע ליוסף), והוא כנגד סעודת "יום החדש הראשון" (בו מתקדש החדש על ידי בית דין) שחידש שאול, ואילו יום ט"ו כנגד יום החדש השני בו מתקדש החדש מאליו בידי שמים, ובו זבח משפחת דוד. והוא הוא היחס שבין "תִּמחה" ל"אֶמחה" (ואכמ"ל יותר).
ובמלכות בית דוד עצמה הוא הוא היחס בין דוד ושלמה, שכן דוד (בגימטריא י"ד והוא בדור הי"ד מאברהם) בסופו של דבר לא הורשה לבנות המקדש כאשר עם לבבו (כי "דמים רבים שפך", שניתן לפרש: כילה כוחותיו במלחמותיו בעמלק בימי שאול שלא השלים זאת כנ"ל!), ורק שלמה בונה המקדש בפשיטות לכתחילית (בדור הט"ו, "סיהרא באשלמותא") ובלא לשאול ולהרהר (כדוד), הוא איש המנוחה השלם (בהיותו בעצמו מכיל, כמשיח, את יהודה ויוסף) – מנוחה מעמלק ה"פושט ידו בזבול" ואינו מאפשר "כסא שלם"].

* * *

בימים אלו, כאשר מדינת ישראל מוצאת-עצמה נלחמת מלחמה אקטיבית בהמן-עמלק של דורנו, המשטר צורר היהודים האומר בפה מלא (כמשטר הנאצי הארור בשעתו) שברצונו להשמיד להרוג ולאבד, ועולים ספיקות (בקרב טובי הגויים, ומהם גם בתוכנו פנימה) אם בכלל ניתן להכריע במאבק כגון זה, נראה לאור האמור, כי קודם כל יש להבהיר בפה מלא, לעצמנו ולעיני כל העמים, כי אמנם ב**מחיית עמלק עסקינן** – מצוה חד-משמעית **המסורה לנו ישראל**, כבכור בעמים המייצג את "צורת אדם" המקורית, והיודע כי התופעה העמלקית היא "תחת השמים", ונועדה להימחות ב"אתכפיא" – בכל האמצעים שבידינו ובכל הכח, ואין אנו רשאים לחדול ממנה בכל מחיר, "עד רדתה", גם כאשר הגויים סבורים שאולי יש שרש לרוע העמלקי באלקות עצמה ואין סיכוי למחותו כליל (ותוך כדי כך – לקַדש מלחמה חזיתית בכל שונאי ישראל-שונאי אדם, גם בהללו ההולכים מעדנות, באשר הם שם).
ויחד עם זאת אין אנו פטורים מלידע ולהודיע ולהוודע ולהקרין בבירור ובפומבי כי **אנו מאמינים בכל לב שניתן להפוך את הרוע עצמו ולבטלו מעיקרא כדמיון-שוא, וחותרים להגיע לכך שמשטר הרשע עצמו יתהפך לבבו** ויצהיר ויודה בפה מלא, ובאמת ובתמים, כי "שקר בִּימִינוֹ" (ישעהו מד,כ), שקר נחלו אבותיו ומגמת פניו מעתה ברית שלום וכפיפות לישראל וא-להיו – היפוך גמור שיגובה כמובן בהוכחות חד-משמעיות. ושלום ואמת על ישראל ועל העולם כולו.
ודעת לנבון נקל, שעניין זה האחרון ואמינותו, כרוך לבלי-הפרד בתשובה ציבורית פומבית שלנו אל עצמנו, אל צור מחצבתנו, בשִׂימֵנוּ את תורתנו-תרבותנו על לב המדינה, בתמימות ובפשיטות ובכל הרצינות, וכנבואת מיכה המורשתי (ב,יג):

עלה הפורץ לפניהם... ויעבור מלכם לפניהם, וה' בראשם